

H. E. BOESCHOTEN, J. O’KANE. Al-Rabghūzī: The Stories of the Prophets, Qişaş al-Anbiyā’, An Eastern Turkish Version (Second Edition), Brill, Leiden-Boston, 2015, Vol. I: Text Edition, XXXI+706 pp. Vol. II: Translation, IX+687 pp. ISBN: 978-90-04-29469-1

Osman KABADAYI

Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty/Kazakhstan)
E-mail: kabadayiosman@yandex.com

Harezmi, Ceyhun (Amu Derya) nehrinin suladığı ve deltalarının Aral Gölü’ne aktığı günümüzde İran, Türkmenistan, Özbekistan ve Tacikistan sınırları içerisinde kalan topraklardır. Tarihte bu topraklarda Harzemşahlar adıyla da bir devlet kurulmuş, bölge farklı medeniyetlere ev sahipliği de yapmıştır.

Harezmi Türkçesi devri ise, İslâmî dönem Türk yazı dilinin Karahanlı Türkçesi ile Çağatay Türkçesi arasındaki geçiş dönemidir. Kimi zaman “Müşterek Orta Asya Türkçesi” olarak da isimlendirilen bu dönemde *Nehcü’l-Ferâdis*, *Kısasü’l-Enbiya*, *Mukaddimetü’l-Edeb*, *Mu’înü’l-Mürîd*, *Hüsrev ü Şirin*, *Muhabbetnâme* gibi önemli eserler vücuda getirilmiştir. Harezmi Türkçesinin bu mühim eserleri arasında en hacimlileri hiç şüphesiz *Nehcü’l-Ferâdis* ile *Kısasü’l-Enbiya*’dır.

Kısasü'l-Enbiya, Nasirüddîn bin Burhânüddîn RABGUZÎ tarafından kaleme alınmış bir peygamberler kıssasıdır. Aynı zamanda siyer özelliği de taşımakta olan eser, Arapçadan Farsçaya yapılmış bir tercümenin Türkçeye uyarlamasıdır. Yazar, eserini miladî 1310 [= hicrî 710] yılında tamamlayıp Moğol asıllı olduğu düşünülen Nâsirüddin TOK BUGA'ya sunmuştur. Peygamber kıssalarını konu alan *Kısasü'l-Enbiya*'da Hz. Muhammed'in, Hasan ve Hüseyin'in menkıbeleri ile Avac bin Annak, Harut ve Marut, Ashab-ı Kehf gibi pek çok kıssa da yer almaktadır. RABGUZÎ, eserini kaleme alırken dinî konulara edebî bir üslûpla yaklaşmış, eserinde Arapça ve Türkçe manzum metinlere de yer vermiştir. Bu manzum metinler arasında peygamberlere ve din büyüklerine yazılan kasidelerle tabiat, aşk ve burçlarla ilgili şiir dizeleri de bulunmaktadır. *Kısasü'l-Enbiya*'nın pek çok nüshası bulunmaktadır. Bu nüshalar arasında eserin en eski ve dönemin dil özelliklerini en iyi yansıtan nüshası olarak British Museum'daki (Londra) nüsha bilinmektedir. Harezmi Türkçesiyle kaleme alınan *Kısasü'l-Enbiya* üzerine metin neşrinden dil çalışmalarına, edebiyat tarihi çalışmalarından üslûp çalışmalarına varıncaya değin çeşitli tür ve miktarda çalışmalar yapılmıştır. Eser üzerindeki ilk çalışmayı ise 1859'da İLMİNSKIY yapmıştır. RABGUZÎ'nin *Kısasü'l-Enbiya*'sı ile ilgili yapılmış çalışmaların toplu kaynakçası için bk. Kabadayı 2017: 76-97.

RABGUZÎ'nin *Kısasü'l-Enbiya*'sı Türkiye'de ATA tarafından iki cilt halinde yayımlanmıştır (1997). Eserle ilgili önemli bir neşir de 1995 yılında gerçekleştirilmiştir.

Kısasü'l-Enbiya'nın 1995 yılında iki cilt halinde yayımlanan bu neşrinin ise ilk cildinde BOESCHOTEN, VANDAMME ve TEZCAN isimleri yer alırken II. ciltte, BOESCHOTEN, O'KANE ve VANDAMME isimleri yer almaktadır (Boeschoten et al 1995). Bu yayımda *Kısasü'l-Enbiya*'nın Londra ve iki Petersburg nüshasından yararlanılarak tenkitli metin kurulmuştur. İlk ciltte yazıçevrimi yapılan Harezmi Türkçesi metni, II. ciltte İngilizceye çevrilmiş, eser sonuna sözlük ile çeşitli dizinler konulmuştur. Söz konusu bu eser hakkındaki tanıtımlar için bk. Tekin 1995: 259-264; Doerfer 1997: 125-127; Dankoff 1997: 115-126.

Burada dikkatleri çekmeye çalıştığımız neşir ise 1995 yılında yayımlanan söz konusu bu eserin 2015 yılında yapılan ikinci baskısıdır. Eserin ikinci baskısı BOESCHOTEN ve O'KANE tarafından iki cilt olarak yayıma hazırlanmıştır.

CONTE, bu yayım üzerine daha önce bir tanıtma ve değerlendirme yazısı yayımlamıştır (2016: 1-4). İtalyanca olarak kaleme alınan bu yazıda, *Kısasü'l-Enbiya*'nın 2015'te yapılan neşrindeki bazı kıssalar üzerinde durulmuştur.

BOESCHOTEN ve O'KANE tarafından hazırlanan *Kısasü'l-Enbiya*'nın son neşrinin ilk cildinde şu bölümler bulunmaktadır:

Önsöz (s. XI-XII)

Giriş (s. XIII-XXXI)

Yazarın Girişi (s. 3-6)

Yaratılış (s. 7-11)

Âdem Devri (s. 12-40)

Nuh (s. 41-51)

Hûd (s. 52-56)

Salih (s. 57-67)

İbrahim Devri (s. 68-110)

Yakup ve Yusuf (s. 111-201)

Eyüp (s. 202-217)

Musa Devri (s. 218-273)

Davut ve Süleyman (s. 274-318)

Yunus (s. 319-331)

İlyas (s. 332-342)

Cercis (s. 343-349)

Lokman (s. 350-354)

Üzeyir (s. 355-357)

Yeremya (s. 358-359)

İsa Devri (s. 360-377)

Muhtelif Hikâyeler (s. 378-391)

İskender (s. 392-404)

Ashab-ı Kehf (s. 405-408)

Ashabu'l-fil (s. 409-411)

Muhammed Devri (s. 412-554)

Zeyil (s. 555-556)

Ek: Kıyamet Günü (s. 557-568)

Kısaltmalar (s. 569-571)

Kaynakça (s. 572-580)

Dizin 1: Yazmaların Karşılaştırılması (s. 581-587)

Dizin 2: Şiir Dizini (s. 588-591)

Dizin 3: Sözlük (s. 592-706)

Kıyasü'l-Enbiya'nın 1995'teki ilk baskısında Londra ve iki Petersburg nüshası esas alınarak tenkitli metin kurulmuş, 2015'teki ikinci baskısında ise bu nüshalara Azerbaycan Bilimler Akademisi kütüphanesi ve Tahran Üniversitesi kütüphanesindeki nüshalar da eklenmiştir. Eserin önsözünde verilen bilgilere göre Tahran nüshasında diğer nüshalarda olmayan bölümlerin bulunduğu ve bunların da metne yerleştirildiği ifade edilmektedir. Bu yeni neşirde *Kıyasü'l-Enbiya*'nın beş el yazmasından hareketle tenkitli metnin kurulduğu belirtilmektedir.

Eserin “Giriş” bölümünde, XIII. ve XIV. yüzyıldaki Orta Asya İslamî Türk Edebiyatından çok az sayıda eserin günümüze ulaşabildiği, Moğol fütuhatının verdiği zararlara rağmen *Kıyasü'l-Enbiya*'nın da ilgi çekici konusu itibarıyla ve nüshalarının çokluğu nedeniyle hayatta kalmayı başardığı ifade edilmektedir. Ayrıca Harezmi Türkçesi dönemi eserlerinin çoğunluğunun manzum olmasına rağmen *Nehcü'l-Ferâdis* ile *Kıyasü'l-Enbiya*'nın hacimli mensur eserler olmasına vurgu yapılmakta ve *Nehcü'l-Ferâdis*'in dili de yazarlar tarafından ‘Harezmi öncesi’

olarak nitelendirilmektedir. *Kıyasü'l-Enbiya*'nın müellifi RABGUZÎ hakkında kaynaklarda sınırlı sayıda bilgi bulunduğu belirtilmekte, BOMBACI'nin *Kıyasü'l-Enbiya* yazarının döneminde meşhur bir öğrenci olabileceğini ileri sürdüğüne dipnotta işaret edilmektedir.

Nâşirler, Harezmi Türkçesiyle kaleme alınan *Kıyasü'l-Enbiya*'nın Arapça veya Farsça versiyonlarına çok benzemediğini, RABGUZÎ'nin Arapça versiyonlara kasıtlı olarak vurgu yapmamış gibi görüldüğünü; Farsça versiyonların ise özellikle metin içindeki Farsça unsurlardan dolayı RABGUZÎ'nin doğrudan kaynağı olarak daha olası görüldüğünü belirtmektedirler.

Giriş bölümündeki, “*Kıyas'ın Sonraki Tarihi*” başlığı altında *Kıyasü'l-Enbiya*'nın tıpkıbasımının ilk defa 1948 yılında GRØNBECH tarafından yayımlandığı, eserin Bakü nüshasının HACIYEVA tarafından kamuoyuna duyuruluncaya kadar bilinmediği (1994), Tahran yazmasının ise HOFMAN tarafından tavsif edilmiş olmasına rağmen ancak CİN tarafından akademik camianın dikkatine sunulduğu ifade edilmektedir (2010). Tahran yazmasının dilinin Harezmi Türkçesinin genel olarak neye benzediğiyle ilgili yeni bir izlenim verdiği vurgulanmakta, *Kıyasü'l-Enbiya*'nın bu yeni baskısında kısaltmalarıyla birlikte hangi yazmalardan yararlanılarak metnin oluşturulduğu belirtilmekte ve yazmalar hakkında şu bilgiler sunulmaktadır:

A Yazması = Londra nüshası (British kütüphanesi). XV. yüzyıl, 249 varak. Bu nüshanın tıpkıbasımını 1948 yılında GRØNBECH tarafından yayımlanmıştır. Birkaç parçası ve yaklaşık 19 varağı eksiktir.

B Yazması = St. Petersburg nüshası (Rusya Millî kütüphanesi). XVI. yüzyılın başları, 255 varak. Toplam metnin yaklaşık %27'si ile başı ve sonu eksiktir.

Ba Yazması = Bakü nüshası (Azerbaycan Bilimler Akademisi Şarkiyat enstitüsü). 1552 tarihli. Kısmen dağınık bir nüshadır. Başlangıcı eksik ve bazı sayfaları hasar görmüş durumdadır.

T Yazması = Tahran nüshası (Tahran Üniversitesi kütüphanesi). Tarihi belirsizdir. Bu yazma, bazı varaklar hariç, esasen tam sayılır. Metnin dili bir dizi eskicil (arkaik) unsurlar içermektedir. Bu dillik göstergeler Tahran nüshasının orijinal nüshaya daha yakın olduğu sonucunu düşündürmektedir. Metindeki bazı

hikâyelerde kusurlar bulunsa da Londra nüshasındaki boşlukları kapatmak için Tahran nüshası uygundur.

C Yazması = St. Petersburg nüshası (Rusya Bilimler Akademisi Şarkiyat enstitüsü). 1560'lı yıllarda istinsah edilmiş olmalıdır. Bu yazmada kayıp bazı varaklar sonradan eklenmiştir.

Daha sonra, tesis edilen metnin yazıçevrim sistemiyle ilgili geniş bilgiler verilmiştir. Sözelimi kapalı /é/'nin gösterimi, /k/~g/, /w~/f/ ve /b~/p/ ünsüzlerinin imlâsı gibi yazıçevrimle ilgili açıklamalara yer verilmekte, ünlülerin yazıçevrimi konusunda da ARAT'ın *Kutadgu Bilig* neşrinde uyguladığı ünlüleri noktalarla işaretleme sisteminin benimsendiği ifade edilmektedir. İlk hecedeki /o/ ve /ö/ ile /u/ ve /ü/ yuvarlak ünlülerinin yazıçevriminin kullanılan yazı sistemi nedeniyle problemlili olduğu, bunların seçiminde de Brāhmī yazılı Eski Uygurca metinler ile Özbekçe gibi modern lehçelerden yararlanıldığı dile getirilmektedir. Bu açıklamaya göre sözelimi metinde *tupraq* ~ *tufraq* '1. dust, earth; 2. Grave, burial site' şeklinde yer alan (s. 690) söz, bizce /o/ ile *topraq* ~ *tofraq* şeklinde olmalıydı. Karluk grubu Türk lehçeleri dışında (Yeni Uygurca *tupraq*, Özbekçe *tupraq*) bütün modern lehçelerde sözcük bugün /o/'ludur (Kazakça *topıraq*, Kırgızca *topuraq*, Hakasça *tobırah*, Türkiye Türkçesi *topraq*). İdil-Ural lehçelerinde (Tatarca *tufraq*, Başkurtça *tupraq*) /u/'lu olması ise bu lehçelerde düzenli olan /o/ > /u/ ses değişiminin bir sonucudur, yani bu lehçelerde sözcükteki /u/, /o/'dan dönüşmedir. Dolayısıyla, Brāhmī yazılı Eski Uygur metinlerinde *tupraq* ~ *tufraq* şeklinde yazılan sözcük, Harezmi Türkçesinde *topraq* ~ *tofraq* şeklini almış olmalıdır diye düşünmekteyiz.

Bununla beraber, Arapça veya Farsçadan alınan sözlere gelen Türkçe eklerin yazıçevriminde de birtakım problemlerin olduğu örneklerle gösterilmektedir. Metinde geçen özel isimler ve yer adlarının okunuşuyla ilgili olarak da TABERÎ gibi döneme ışık tutan önemli şahsiyetlerin tarih kitaplarından yararlanıldığı vurgulanmakta, ardından yazıçevrimde kullanılan özel işaretlerle ilgili açıklamalara yer verilmektedir. Eserde Arapça ve Farsçadan alıntılanan sözlere ve özel isimlere getirilen Türkçe eklerine göre Arapça-Farsça alıntılarının okunuşunda bir tutarsızlık göze çarpmaktadır: *cuwanmardliq* ~ *cuwanmârdlikiñ*, *Abu Bâkrgä* ~ *Abu Bakrqa* şeklinde metinde ikili okuyuş şekilleri bulunmaktadır. Buradan hareketle

nâşirlerin Arapça-Farsça alıntılarının son hecelerini aldıkları Türkçe eklere göre ince veya kalın sıradan okudukları anlaşılmaktadır. Bu durum, genellikle Arap harfli Orta Türkçe metinlerin yazıçevriminde bir sorun hâlini almıştır.

Giriş kısmından sonra gelen bölüm, *Kıyasü'l-Enbiya*'nın tenkitli metnidir. Metinde Arapça ibare ve cümleler eserin ilk baskısında olduğu gibi italik yazıyla gösterilmiş, böylece Türkçe cümlelerin daha net görülmesi sağlanmıştır. Metin kısmında eserin ilk baskısına göre en dikkat çekici özellik *Kıyasü'l-Enbiya*'nın Tahran nüshasının metnin kuruluşuna dâhil edilmiş olmasıdır. Metnin kuruluşunda birinci ve ikinci baskısı arasındaki farkı görmek açısından üçüncü varak sekizinci ve dokuzuncu satırda yer alan şu cümlelere göz atalım:

I. Baskı (1995)

(...) qat kök nurdin turur; Ğariba [atliĝ]. Fâriştâ-lâri adâmi şurât-liĝ, [8] **uluĝ-lariniñ ati Nurna'il turur**. Şifatu l-ardîna: [9] ilk qat **yerniñ** ati Râmkâ turur, 'Aqim atliĝ **pil** üzâ, yetmiş miñ burunduq **birlân** (...) (s. 8)

II. Baskı (2015)

(...) qat kök nurdin turur; Ğariba [atliĝ]. Fâriştâ-lâri adâmi şurât-liĝ, [8] **uluĝ-ları Nurba'il atliĝ**. Şifatu l-ardîna: [9] ilk qat **yer** ati Râmkâ turur, 'Aqim atliĝ **yel** üzâ, yetmiş miñ burunduq **birlä** (...) (s. 8)

Koyu yazılan ifadelerde de görüldüğü üzere Tahran nüshası gibi mühim bir nüshanın da dâhil edilmesiyle bu baskıda, eserin ilk baskısına göre metin kısmında ciddi okuyuş farklılıkları ortaya çıkmıştır.

Eserde 249 varaklık metin kısmından sonra bir ek bölüm olarak “*Kıyamet Günü*” başlığı yer almaktadır. Bu ek bölüm *Kıyasü'l-Enbiya*'nın St. Petersburg nüshası, Bilimler Akademisi Şarkiyat enstitüsü (C yazması) nüshasının 155-159. varaklarından alınmış ve eserin sonuna eklenmiştir.

Kısaltmalar Listesi ve Bibliyografyadan sonra I. cildin sonunda üç tane dizin bulunmaktadır. Bunlardan ilki yazmaların varak numaralarının karşılaştırıldığı birinci dizin, metinde geçen şiirlerin beyit sayıları ve ölçüleriyle de birlikte hangi yazmalarda ve hangi varaklarda yer aldığını gösteren ikinci dizin ve eserin büyük

ölçüde söz varlığını içeren üçüncü dizin. Sözlükte yer alan sözcüklerin hangi nüshada olduğu, varak ve satır numaralarıyla da belirtilmiştir.

*Kıyasü'l-Enbiya'*nın II. cildi Harezmi Türkçesi metninin İngilizce çevirisini içermektedir. Kurulan temel metninin İngilizceye çevirisinde ise orijinaline en yakın çevirinin hedeflendiğine vurgu yapılmaktadır. II. ciltte ise parantez içinde belirtilen sayfa numaralarında şu bölümler bulunmaktadır:

Yazarın Girişi (s. 3-7)

Yaratılış (s. 8-13)

Âdem Devri (s. 14-47)

Nuh (s. 48-59)

Hûd (s. 60-65)

Salih (s. 66-77)

İbrahim Devri (s. 78-128)

Yakup ve Yusuf (s. 129-231)

Eyüp (s. 232-248)

Musa Devri (s. 249-318)

Davut ve Süleyman (s. 319-370)

Yunus (s. 371-385)

İlyas (s. 386-397)

Cercis (s. 398-405)

Lokman (s. 406-411)

Üzeyir (s. 412-414)

Yeremya (s. 415-416)

İsa Devri (s. 416-438)

Muhtelif Hikâyeler (s. 439-455)

İskender (s. 456-466)

Ashab-ı Kehf (s. 467-471)

Ashabu'l-fil (s. 472-474)

Muhammed Devri (s. 475-636)

Zeyil (s. 637-638)

Ek: Kıyamet Günü (s. 639-652)

Dizin 1: Gruplar, Mezhepler ve Kavimler (s. 653-655)

Dizin 2: Kişi Adları (s. 656-670)

Dizin 3: Yer Adları (s. 671-675)

Dizin 4: Diller ve Etimolojiler (s. 676)

Dizin 5: Arapça Materyal (s. 677-687).

İlk cildin sonunda üç dizin yer alırken II. cildin sonunda beş dizin yer almaktadır. Eserin ilk baskısında “*Dizin 4: Diller ve Etimolojiler*” yer almazken bu baskıda böyle bir dizin hazırlama gerekliliği hissedilmiş ve esere eklenmiştir.

Eserin ilk baskısı için TEKİN, bir değerlendirme yazısı yazıp bazı önerilerde bulunmuştu.

Bu önerilerden bazıları şu şekildeydi:

igâş- ‘to quarrel’ eylemi kapalı /é/ ve /k/ ile *ekâş-* okunmalıydı, *ögit-* ‘to grind’ eylemi /ü/ ile *ügit-* okunmalıydı, *balq-* ‘to sparkle, shine’ eylemi *balqı-* okunmalıydı (1995: 261).

Bu gibi önerilerin II. baskıda eseri hazırlayanlar tarafından çoğunlukla dikkate alınmadığı gözlenmektedir. Fakat TEKİN’in bir başka okuyuş teklifi şu şekildeydi:

buğun bol- ‘to be destroyed’, *yoq buğun qıl-* ‘to destroy’, *yodun qıl-*, *yoq yodun qıl-* biçiminde düzeltilmelidir. BOROVKOV’un yayımladığı *Anonim Tefsir*’de bir kez *yoq budun bol-*, bir kez de *yoq buzun bol-* biçiminde, ECKMANN’ın yayımladığı satır altı Kur’an çevirisinde de *yoq buğun bol-* biçiminde geçen bu deyim aslında *yoq yoğun bol-* olacaktır. BODROGLİGETİ’nin bu *yoğun* sözcüğünün aslında gerçekten *buğun* olduğu ve bunun da Orta Türkçe *buğ-* ‘soğuktan ölmek’ eyleminden geldiği yolundaki teorisi de doğru olamaz; çünkü bu sözcük /y/ ile /b/’nin çok

farklı olduğu Eski Uygur harfli metinlerde de saptanmıştır. Eski Türkçe *yodun* sözcüğü, *Kı-sasü'l-Enbiya*'da, *yoq yodun bol-* ve *yoq yodun qıl-* deyimleri dışında tek başına da kullanılmış-tır: *Adağ altında uşanur, BWDWN bolur* “Ayakaltında ufalanır, yok olur”. Bu örnek *bwðwn* bi-çiminde yazılan sözcüğün ancak *yoðun* olabileceğini de açıkça göstermektedir sanırım (1995: 261-262).

Muhtemelen bu öneri doğrultusunda eserin ilk baskısında *buðun bol-* ‘to be destroyed’ ~ *yoq bol-* ~ *yoq buðun qıl-* (1995: 687) şeklinde geçen ifadeler, II. baskıda *buðun bol-* ‘to be destroyed’ ~ *yoq yoðun bol-* ~ *yoq bol-* (2015: 631) şeklinde düzel-tilmiştir.

Harezmi Türkçesinin bu çok önemli ve hacimli eseri olan *Kı-sasü'l-Enbiya*'nın ikinci kez yayımını yaparak istifademize sunan nâşirleri tebrik ederim.

Kaynakça

AL-RABGHŪZĪ (1995). *The Stories of the Prophets: Qışaş Al-Anbiyā': an Eastern Turkic Version*, Vol. I. Critically Eds. H. E. BOESCHOTEN et al, with the assistance of H. BRAAM, B. RADTKE; Vol. II. Translated into English by H. E. BOESCHOTEN et al, Leiden-New York-Köln: E. J. Brill.

AL-RABGHŪZĪ (2015). *The Stories of the Prophets, Qışaş al-Anbiyā': An Eastern Turkish Version*, Vol. 1-2, Eds. H. E. BOESCHOTEN, J. O'KANE, Leiden-New York-Köln: E. J. Brill.

ATA, A. (1997). *Nasirü'd-dîn bin Burhânü'd-dîn Rabguzî, Kı-sasü'l-Enbiya 1: Giriş-Metin-Tıpkıbasım; 2: Dizin*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

CİN, A. (2010). “Rabguzi'nin Kı-sasü'l-Enbiyasının Tahran Nüshası”, *Turkish Studies*, 5/1: 237-245.

CONTE, R. (2016). “Al-Rabghūzī, *The Stories of the Prophets: Qışaş al-anbiyā'* an Eastern Turkish Version (Second Edition), ed. by H. E. Boeschoten - J. O'Kane, Leiden-Boston, Brill, 2015, (2 vol.), ISBN 9789004294691; E-ISBN 9789004294837”, *Rivista di Studi Into-Mediterranei*, 6: 1-4. (Review)

DANKOFF, R. (1997). “Rabghuzi's Stories of the Prophets”, *Journal of American Oriental Society*, 117/1: 115-126. (Review)

DOERFER, G. (1997). “Al-Rabghāzī: *The Stories of the Prophets, Qışaş al-Anbiyā'*, An Eastern Turkish Version, Volume One, Critically edited by H. E. Boeschoten, M. Vandamme, S. Tezcan. With the assistance of H. Braam, B. Radtke. Brill: Leiden, New

York, Köln 1995 XXV, 787, Volume Two Translated into English by, H. E. Boeschoten, J. O'Kane, M. Vandamme, Brill 1995, IX, 832”, Central Asiatic Journal, 41/1: 125-127. (Review)

GRØNBECH, K. (1948). Rabghuzi, Narrationes de Prophetis, Cod. Mus. Brit. Add. 7851. Reproduced in facsimile with an introduction, København.

HACIYEVA, N. (1994). “Rabguzi'nin Kısasü'l-Enbiya Eserinin Bakü Yazması”, Türk Dili, 514: 292-296.

KABADAYI, O. (2017). “Yetmiş Yıl Önce Yayımlanan ‘Rabgūzī Sentaksı’ Adlı Eser Üzerine Düşünceler ve El-Rabgūzī'nin Kısasü'l-Enbiyâsı Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi”, Journal of Old Turkic Studies, 1/1: 76-97.

TEKİN, T. (1995). “Al-Rabghuzi, The Stories of the Prophets: Qisas al-Anbiya, An Eastern Turkish Version, Critically edited by H. E. Boeschoten, M. Vandamme and S. Tezcan, with the assistance of H. Braam and B. Radtke, E. J. Brill, Leiden 1995. Volume I: XXV + 787 pp.; Volume II: IX + 832 pp.”, Türk Dilleri Araştırmaları, 5: 259-264. (Tanıtma)